

17 DE JUNY · 17.30 h

Ecologisme espiritual: com el fem possible?

Sant Pau del Camp (Carrer Sant Pau, 99)

La crisi ecològica és també una crisi espiritual? Analitzarem la dimensió sagrada de la natura, explorant les contribucions de diverses tradicions espirituals al debat ecològic

 Silene audir Escola Pia
de Catalunya sant
pau
del
camp JORNADA VI
gatzara

Josep Maria Mallarach
mallarach@silene.org

Com fer possible l'ecologisme espiritual?

Estudi i formació:

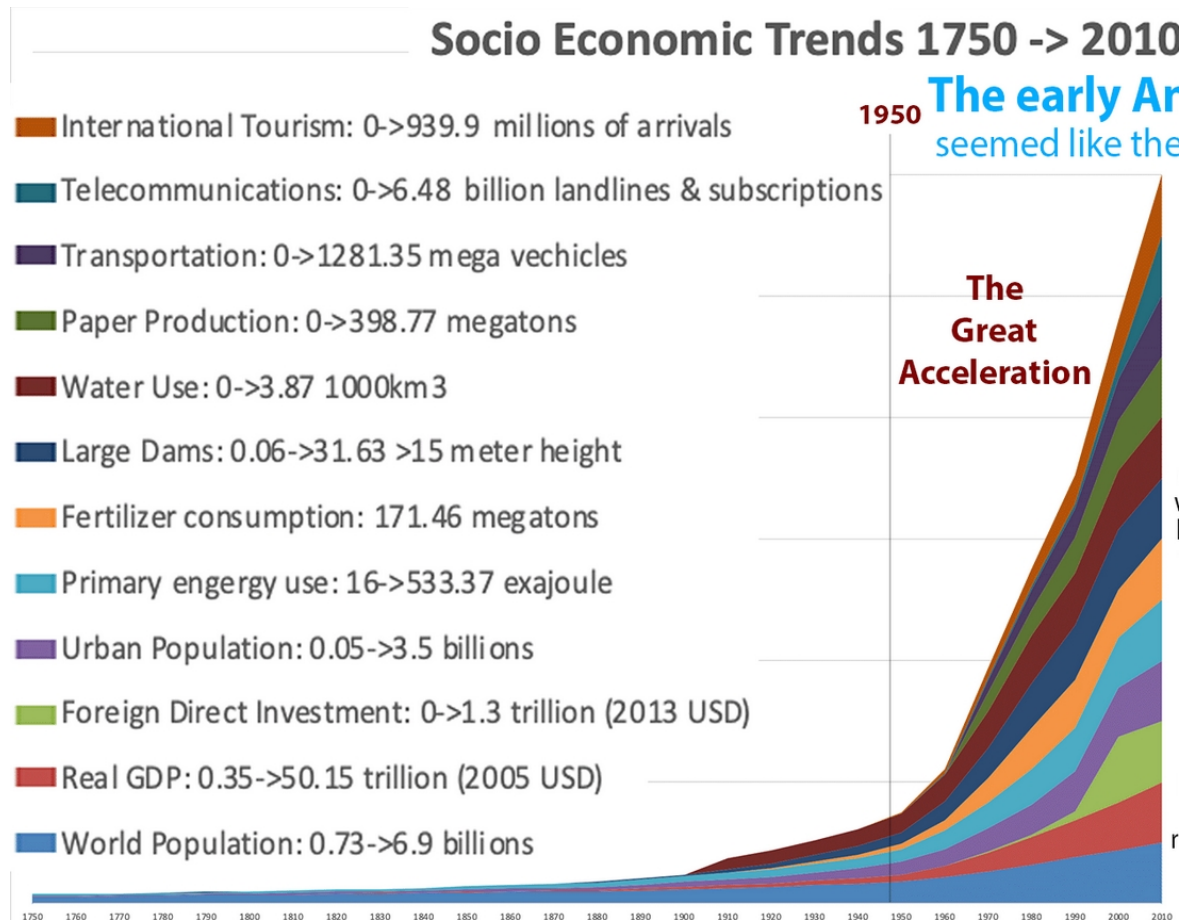
- Causes espirituals de la crisi ecològica
- Recomanacions de les principals ONG envers la religió
- Aportacions de la pròpia tradició espiritual a l'ecologisme.

Acció: A partir del que uneix a tots els qui creiem que tenim el deure ètic i moral, de conservar la integritat de la Creació / Terra / Natura.

Contemplació: Enfortir el vincle espiritual / contemplatiu amb la natura, recuperar la pràctica de recers, pregària, meditació, contemplació a la natura (també la de parcs i jardins)

Coherència: entre el que fem, diem i pensem. Estil de vida: alimentació, vestit, llar, mobilitat, energia... consum conscient, justícia ambiental i social.

La gran acceleració de l'Antropocè

Creixement exponencial global: punts d'inflexió al 1900 i 1950

La revolució industrial...tendències insostenibles globals

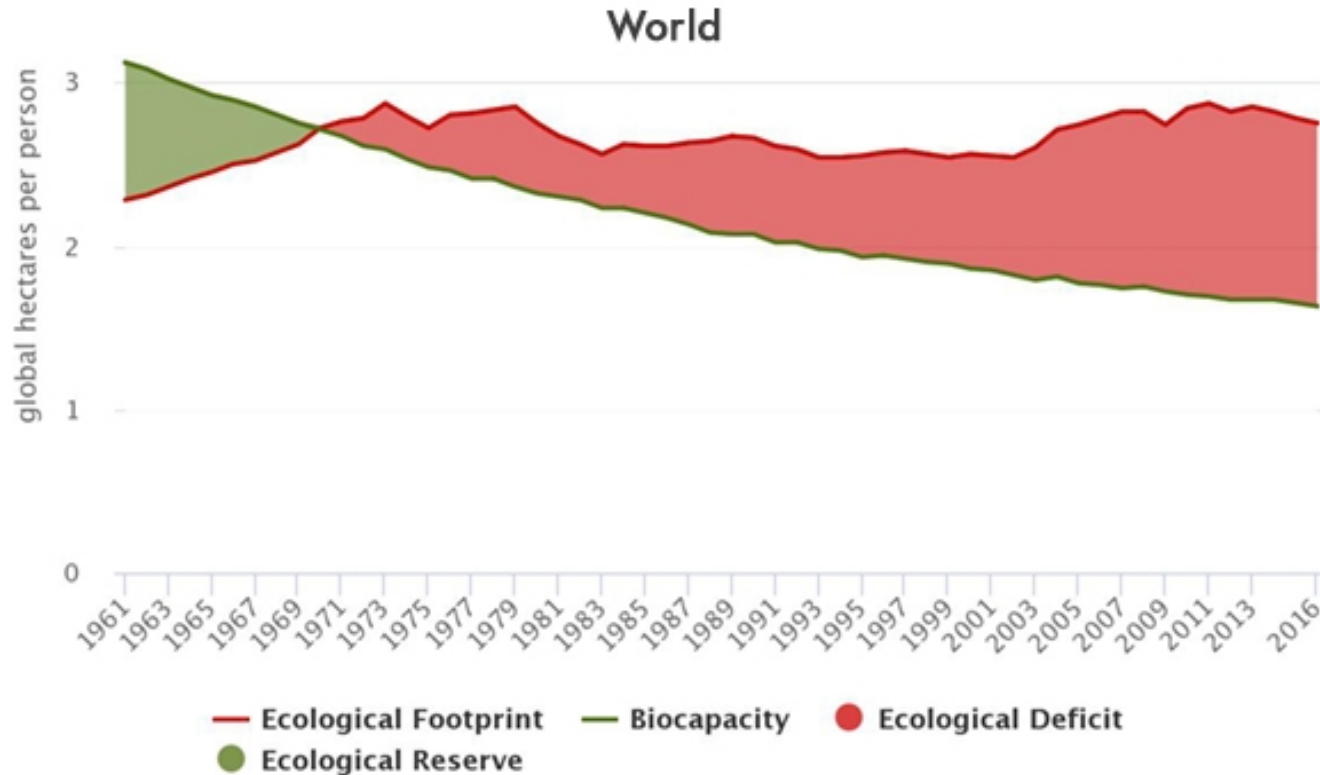

Revolució industrial a Europa: segles XVIII-XIX

Ideologia: Reduccionisme positivista i materialista > tecnocràcia

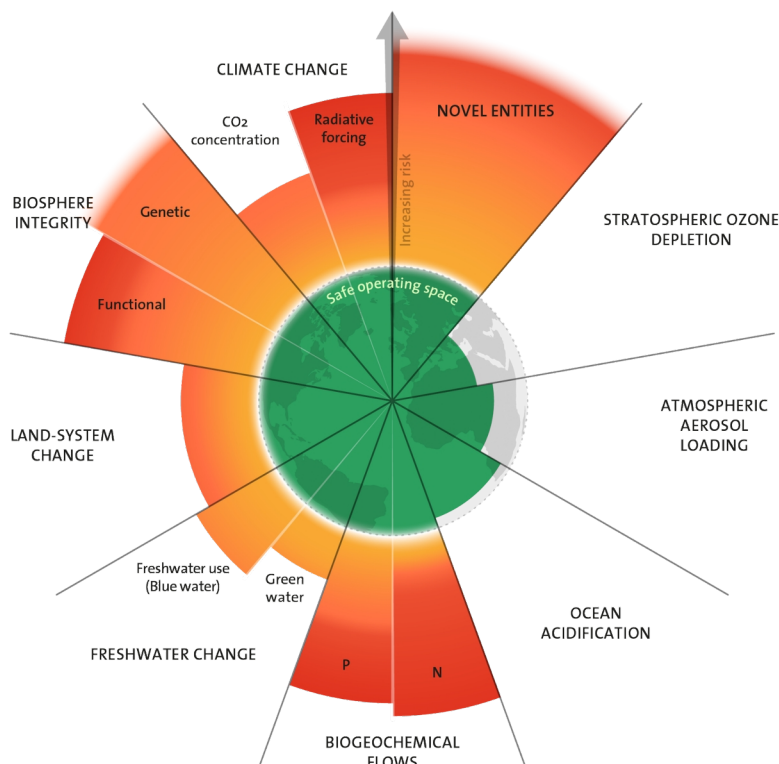
Tecnologia + poder: Colonització política, econòmica, cultural global

Antropocè: Desborda la capacitat bioproductiva de la Terra

Des de 1970: destrucció de la natura global a ritme exponencial.
Efecte de la imposició global de la ideologia materialista i tecnocràtica.
1972: Inici de les polítiques ambientals: PNUMA, Cimera medi ambient humà

Transgredim set límits de seguretat global

1. Noves entitats (sintètiques & radicacions)
2. Integritat biosfèrica (biodiversitat)
3. Fluxos biogeoquímics (N, P)
4. Clima
5. Ús del sòl
6. Aigua.
7. Acidificació dels oceans

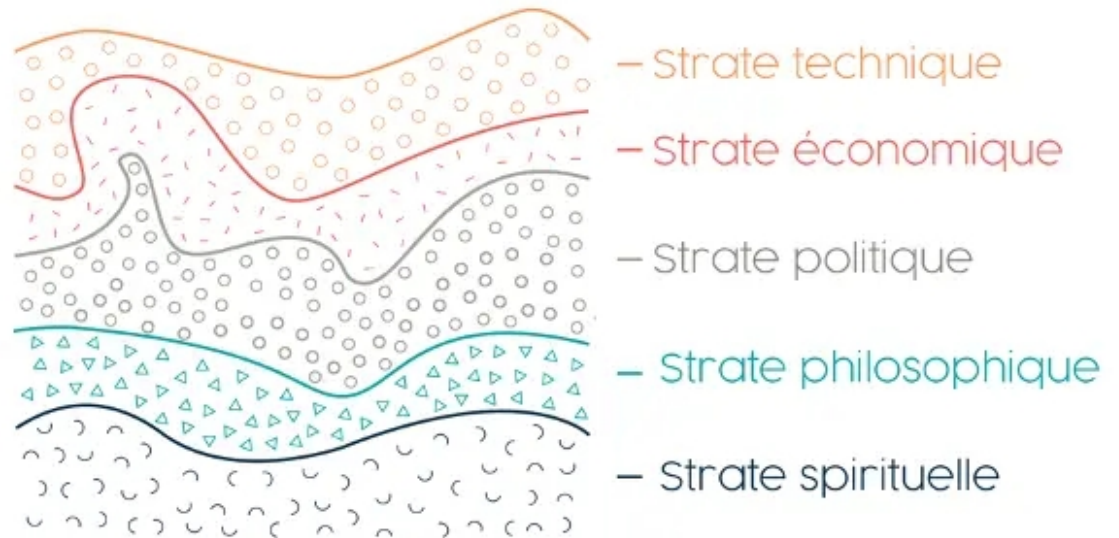
Dos límits (o més) transgredits en el 52% de la superfície terrestre, ja afecten el 86% de la població mundial.

Àrees crítiques: regions amb +densitat de població en països empobrits i + problemes greus de justícia intrageneracional.

El prisma de l'ecologia integral

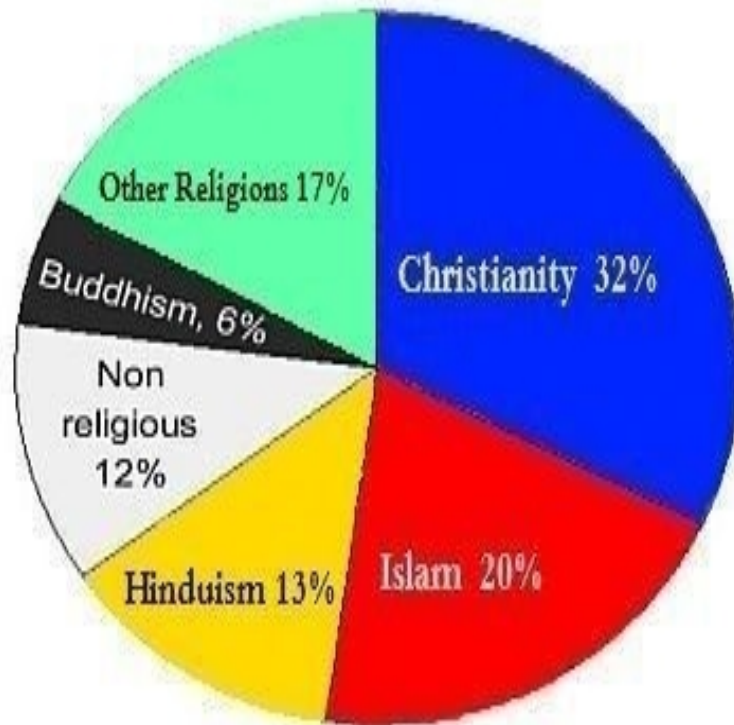
Ecologia= *Oikos+logos*. Charlotte Luyckx considera cinc nivells o àmbits de la realitat, on se situen tant les causes dels problemes ecològics com llurs solucions. Metafòricament: estrats geològics. A cada nivell es donen múltiples respostes: des de les cosmètiques fins a les més radicals.

LES STRATES DE L'ÉCOLOGIE INTÉGRALE

Charlotte Luyckx. L'écologie intégrale : relier les approches, intégrer les enjeux, tisser une vision. 2020 > <https://doi.org/10.3917/lpe.006.0077>

Tradicions espirituals: diversitat i resiliència

World population: + 2.3% growth per year
Christianity : + 2.3% growth per year
Islam : + 2.9% growth per year

World-wide Religious Observance 2006-7

El 85% de la humanitat es vinculada a alguna de les principals religions del món.

Totes les religions i tradicions espirituals de la humanitat consideren que l'univers, cosmos, creació (natura) té valor espiritual.

Totes ofereixen una cosmologia i una moral: guia per a relacionar-nos de forma virtuosa amb el proïsme.

Totes són interpel·lades per la crisi ecològica global i totes malden per donar-hi respostes.

Natura / Creació

Totes les cosmologies transmeses per escriptures sagrades (revelades, inspirades) tenen cosmologies que vinculen la realitat, la terra, el cel i la vida al Sagrat:

Creació (*bara' / khalqi*)

Prakriti / Zi-Ran / Loka

En la majoria de cosmologies tradicionals orals:

Mare terra, Mare de tots

Mare que fa possible totes les coses

Àvia / Rebesàvia (venerable)

La que es regenera per sí mateixa

Comunitat de tots els éssers vius (Izadi)

Principi d'integració o continuïtat tradicional

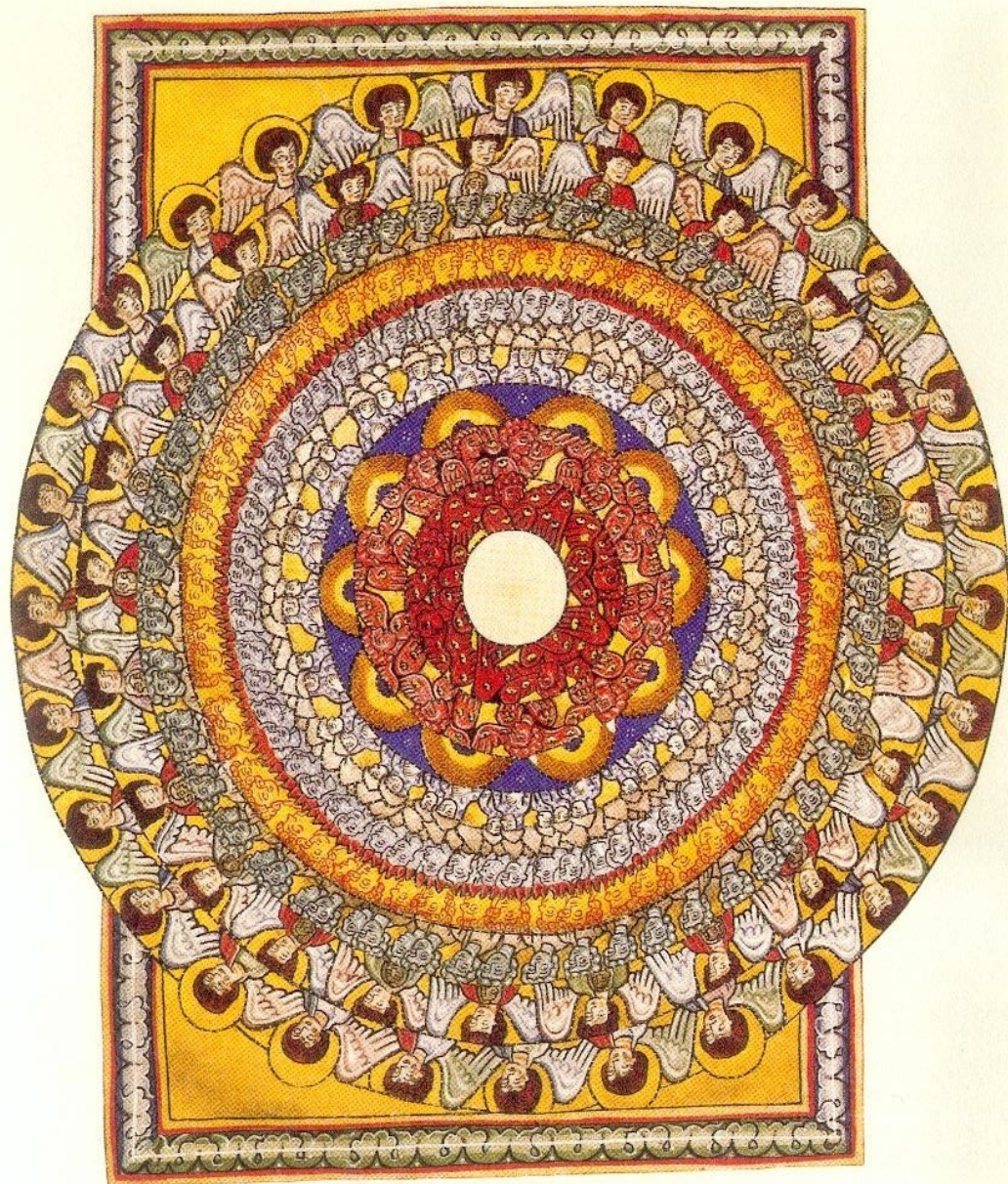

Les religions & cosmologies històriques integren elements de tradicions espirituals anteriors que siguin compatibles

Les Tradicions abrahàmiques consideren la Creació: obra de Déu Creador, signe o manifestació divina.

Afirmen: l'omnipresència divina, dins de la Creació i més enllà (transcendència & immanència). La Terra és de Déu. Els homes n'hem de tenir cura amb responsabilitat. Haurem de retre comptes al Més Enllà de les nostres accions en aquest món.

Virtuts cardinals (hel·lèniques): Prudència, Justícia, Fortalesa i Temperança.

Creació
cosmologia
mística
i ètica
cristiana

Fonaments de la cosmologia i l'ètica ambiental cristiana

- Bíblia: Gènesi, Deuteronomi, Salms, Evangelis, Cartes del apòstols...
- Patrística: Pares i mares del desert
- Aportacions teològiques dels concilis ecumènics
- Tradició monàstica comunitària
- Tradició de sants de la natura (ermitans)

La Creació en la tradició bíblica

- YHWH (Déu, l'Etern) crea i manté un cosmos íntegre, bo i bell (*tob*).
- Totes les criatures tenen valor intrínsec i lloen al seu Creador.
- El descans setmanal (*sabbat*) s'aplica als animals que treballen per nosaltres, i l'any sabàtic s'aplica també als conreus.
- El jubileu (*shnat ha-yovel*: $50=7 \times 7 + 1$) guareix totes les injustícies i deutes, fa net i permet començar de nou.
- L'ésser humà creat a imatge divina, ha de custodiar i servir la creació, amb agraïment per la vida i tots els dons rebuts. Caiguda i càstig quan s'eludeix l'amor-voluntat de Déu.

Valor espiritual de la Creació

Dimensió litúrgica, mística i ascètica
Teologia sacramental i de la transfiguració.

Fonaments de la sacralitat de la Creació:

L'omnipresència divina: *hierofania* & *teofania*
Els *logoi* (arquetips divins)
Les energies divines increades
La comunió eucarística

On s'han conservat millor?

Tradicions similars en el primer mil·lenni. Des de les ruptures del Renaixement i Reforma, en les esglésies cristianes ortodoxes i orientals: etíop, copte, caldea, armènia,...

La vida de Jesús a la Natura

Neix en una establia de Betlem
Es retira 40 dies al desert de Judea
És batejat al riu Jordà
Va a pregar a la muntanya sempre que pot
Predica en conreus, prats i turons
Ensenya al llac de Galilea
Es transfigura dalt del mont Tabor
Prega prosternat a l'hort de Getsemaní
Crucificat al turó del Gòlgota
Ascensió des del Mont de les Oliveres

Tradició monàstica

Orientat vers el benefici espiritual, propietat comunitària (custodis o administradors)

- Reduir necessitats materials per augmentar el temps disponible per a la pregària, meditació i contemplació.
- Governança que combina i procediments democràtics i jeràrquics, amb avaluacions independents.
- Tendeix a l'autosuficiència material per garantir la llibertat espiritual.
- Valors: Sagrat, silenci, estabilitat, harmonia, ritme, bellesa (interior i exterior)

Monastic community	Centuries of monastic management	Protected Area name	IUCN category	Country
St Catherine Greek Orthodox (male)	16	Saint Catherine Natural Protectorate	V	Egypt
Qashida Ouadi Maronite and Orthodox (male and female)	15	Ouadi Qashida - Cedars of God World Heritage Site	IV	Lebanon
Lérins, Cistercians since 1859 (male)	15	Marine Protected Area and Nature Reserve Lérins Islands	IV + III	France
Caldey – Currently Trappist (male)	14	Pembrokeshire National Park	V	Wales, UK
Mount Athos Pan-Orthodox hundreds of monastic settlements (male)	11	Mount Athos Natural and Cultural World Heritage Site and Natura 2000	V + IV	Athos, Greece
Montserrat, Benedictine (male and female)	10	Natural Park Muntanya de Montserrat	II + V	Spain
Serbian Orthodox monasteries (male and female)	9	Skadar Lake National Park and Ramsar site	V	Montenegro
Grande Chartreuse Carthusians (male)	9	Chartreuse Natural Regional Park	V	France
Rila Bulgaria Orthodox (male)	9	National and Natural Parks of Rila	II + V	Bulgaria
Maria Laach Benedictine (male)	9	Eifel National Park	II	Germany
Sacro Eremo Camaldoli Camaldolese (male)	8	National Park Casentino Forests	II	Italy
Mileseva Serbian Orthodox (male in the past and female since 2002)	7	Special Nature Reserve Milesevka	IV	Serbia
Desert of San José de las Batuecas – Carmelite (male)	6	Natural Park las Batuecas-Sierra de Francia	V	Spain
Neamt, Secu, Agapia, and other Romanian Orthodox (male and female)	6	Vanatori Neamt Natural Park	V	Romania
Solovetsky Russian Orthodox (male)	6	Solovetsky Islands World heritage Site	IV	Russia

Territoris monàstics i parcs naturals a Catalunya

Monestir	Segles de gestió territorial	Parc Natural o similar	Data de creació
Sant Llorenç del Munt	XI - XV	Sant Llorenç del Munt - Serra de l'Obac	1972
Santa Maria de l'Estany	XII- XVI	Montseny	1978
Sant Marçal de Montseny	XI - XIV		
Santa Maria de Montserrat	XI - XXI	Muntanya de Montserrat	1986
Sant Benet de Bages	XII - XIX		1982
Santa Maria de Ripoll	IX - XIX	Zona Volcànica de la Garrotxa	1982
Sant Esteve de Banyoles	XII - XIX		1982
Santa Maria de Poblet	XII - XIX	Vall de Poblet	1984
Sant Quirze de Colera	IX- XV	Serra de l'Albera	1986
Santa Maria de Pedralbes	XIV - XIX	Serra de Collserola	1987
Sant Jeroni de la Vall d'Hebron	XIV- XIX		
Sant Pere de Rodes	XI - XVIII	Cap de Creus	1998
Cartoixa de Montalegre	XIII - XIX	Serra de Marina / Montnegre-Corredor	1988
Sant Jeroni de la Murtra	XV - XIX	Serralada Litoral / Serra de Marina	1992
Cartoixa d'Escaladei	XIV - XIX	Serra del Montsant	2002
Santa Maria de Bonrepòs	XII - XV	Serra del Montsant	2002

Carta encíclica *Laudato si'* (2015)

Critica:

- la tecnocràcia
- l'economia financera
- el consumisme i la malversació
- l'ecologia superficial

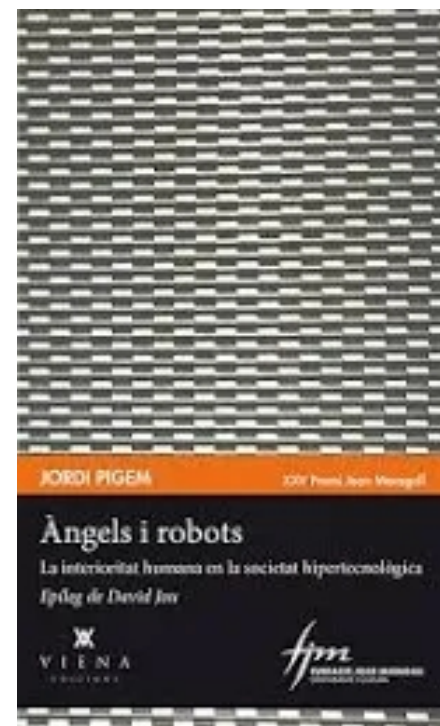
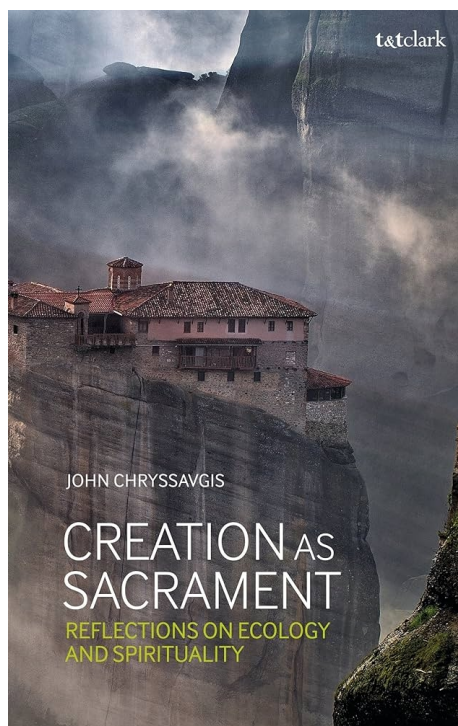
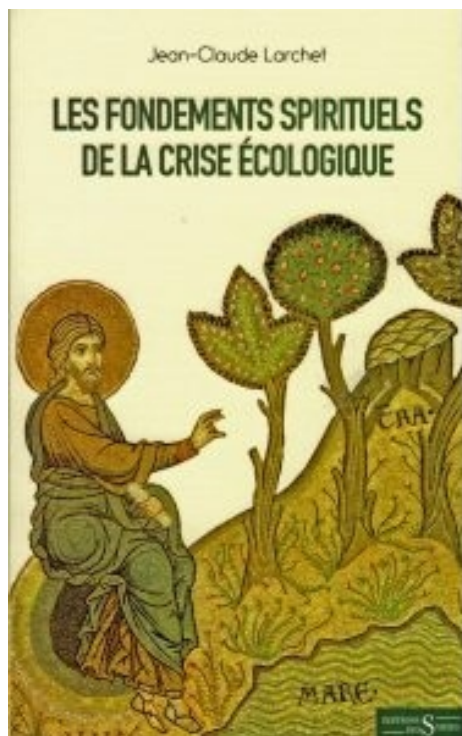
Proposa:

- nous estils de vida,
- economia al servei del bé comú
- ecologia integral, social i ambiental
- conversió ecològica
- recuperar la mirada contemplativa

Principals obstacles identificats:

- La negació del problema
- La resignació còmoda
- L'acceptació del mite del progrés
- La confiança cega en solucions tècniques
- El capteniment evasiu.

Recomanacions per aprofundir

Xarxa de parròquies ecosolidàries> <https://www.justiciaipau.org/ecoparroquies/materials/>

Ecojesuites> <https://www.ecojesuit.com/>

Creació
cosmologia
i ètica
islàmica

Fonaments de la cosmologia i la ètica ambiental islàmica

1. Revelació alcorànica (memoritzada i transmesa oralment i per escrit)
2. Exemple i ensenyaments del Profeta (*sunna*) 23 anys de vida pública.
3. Hadisos (*qudsi & nabawi*), “Jo era un Tresor amagat i vaig voler ser conegut. Per això vaig crear el món”
4. Jurisprudència (*Fiqh*) basada en consens dels savis (*ulema*)

Dues revelacions: Creació i Alcorà

L'islam concep els elements o components de la creació com:

Signes (âyat) perquè “els éssers humans dotats d'enteniment” reflexionin sobre la Divinitat, l'harmonia de l'existència,...

Miracle permanent de l'omnipotència i la infinitud divina, misericòrdia generosa.

Mestra a través de la qual Déu ens ensenya veritats i virtuts.

Testimoni que Déu invoca / jura en moments solemnes, reiteradament (*qàssam*).

Vàlua i sentit de la Creació

الْخَالِقُ

Déu no ha creat res en va, sense saviesa, vàlua ni propòsit.

La natura primordial (*fitrah*) de la Creació és lloar i glorificar Déu. També la dels ésser humans.

Hadith *“Els éssers creats són servidors (‘abd) de Déu i la criatura més estimada de Déu és la que serveix treballant pel bé comú de tots”* .

L'ésser humà és vicari (*khalifah*) de Déu a la Terra, va rebre la responsabilitat de la seva custòdia (*khilafah*).

Hadith: *“El Dia del Judici, la Terra serà cridada com testimoni de les vostres obres en aquest món”*.

Conservació: límits morals al desenvolupament

El dret de servir-nos del que ens ofereix la natura implica l'obligació de conservar tots els recursos en quantitat i qualitat.

Totes les criatures tenen drets (*huqûq*) que hem de respectar.

L'ésser humà no té dret a degradar l'entorn, ni explotar els recursos naturals abusivament, irresponsablement.

Prohibeix l'abús i prescriu un ús moderat per atendre necessitats reals, no pas ambicions (que són insaciabables).

Múltiples prescripcions: **'No malverseu: en veritat Déu no estima aquells que malversen** (Alcorà 6:141 y 7:31)

Revelació orientada a la 'fi dels temps' forneix avisos de gran actualitat, com la maledicció d'alterar la Creació:

“Un dimoni rebel, que Déu ha maleït, ha tingut la insolència de dir al Senyor: agafaré una part determinada dels teus servidors, els extraviaré, els inspiraré vanes esperances i els ordenaré alterar la Creació” (Alcorà, 4: 17-19)

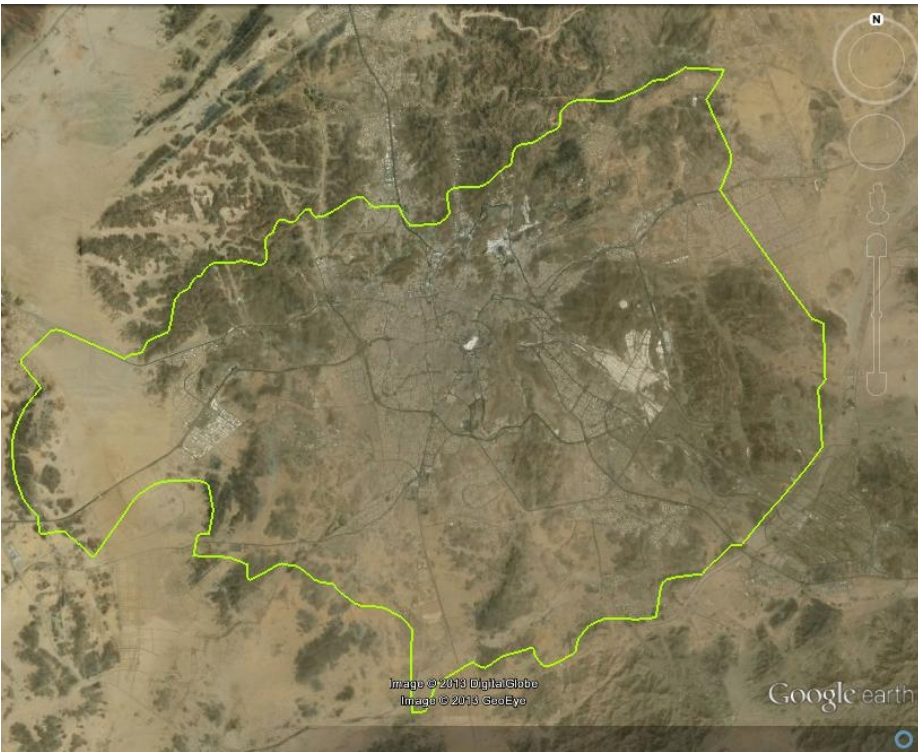

La vida del Profeta Mahoma a la natura

- Criat en una família adoptiva de beduïns nòmades
- D'infant fa de pastor de cabres i ovelles
- De jove fa de caravaner pels deserts de Llevant
- D'adult practica llargs recers en coves
- Rep la primera revelació en una cova solitària
- Prega en plena natura (oració canònica inclosa)
- Es purifica amb aigua, sorra o pedres.
- Centenars de dites relatives a com tractar l'aigua, palmeres, animals domèstics i silvestres, conreus...
- Restableix el pelegrinatge a peu a la Casa de Déu (Kaaba, Meca)
- Darrer discurs públic dalt del mont Arafat
- Estableix espais naturals inviolables entorn les ciutats santes de Meca i Medina (*haramain*).

L'Islam constitueix grans espais naturals sagrats

Al-Harâmayn: els dos santuaris naturals inviolables de Meca i Medina. En un radi de 20-30 km el Profeta Mahoma va prohibir malmetre o fer mal ca cap planta i animal (a més de qualsevol ésser humà).

Han engendrat molt 'fractals' santuaris arreu del món, com els *karamat*.

L'Islam integra diverses modalitats de protecció anteriors

Reserves naturals
gestionades (*himas*)

Zones conservades
per protegir flora i
fauna útil (*harim*).

Santuaris naturals
(*murabbitun /amrad*)
entorn de tombes de
sants protectors.

Suleiman Too
(Kirgizstan) montsant

Alevi-Bektashi, Albània,
Bòsnia i Turquia.

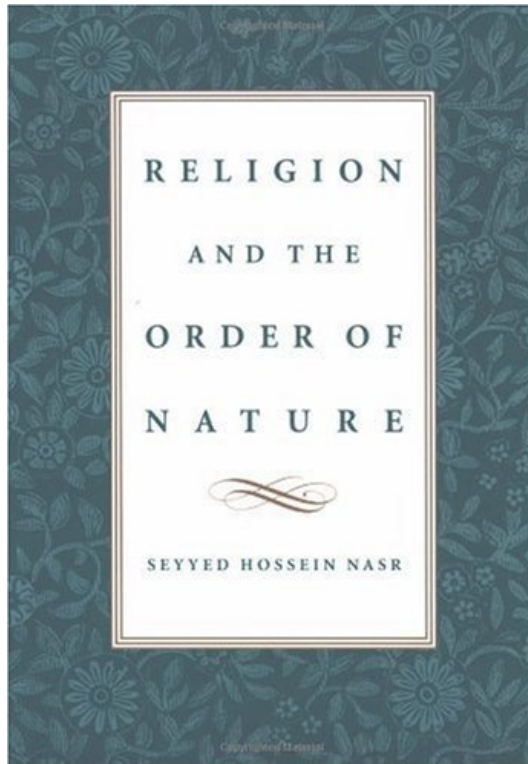
Unicitat de l'ésser / existència (*Wahdat al-Wujud*)

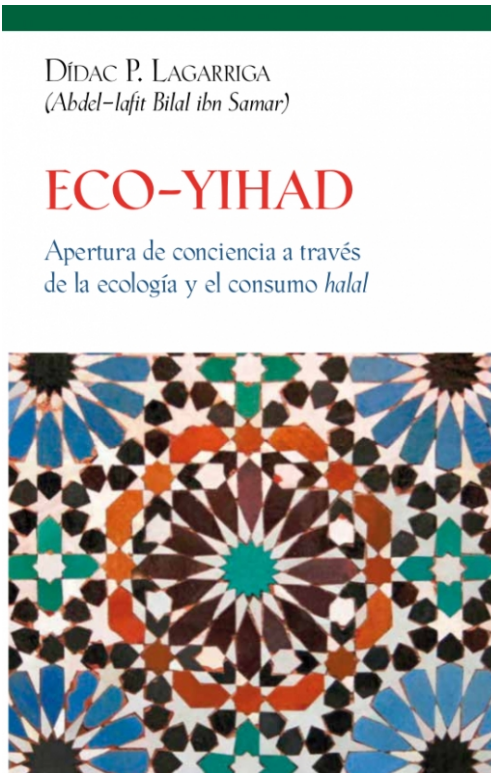
Místics: Rabiya al-Adwiyya, Jalal ad-Dîn Rumi, Shams ud-Dîn Hafiz, Muhiddîn Ibn 'Arabi, Muhammad Ad-Darqawi, Ahmad al-Alâwi

Filòsofs i metafísics: Seyyed Hossein Nasr, Mawil Izzi, Ibrahim Özdemir,

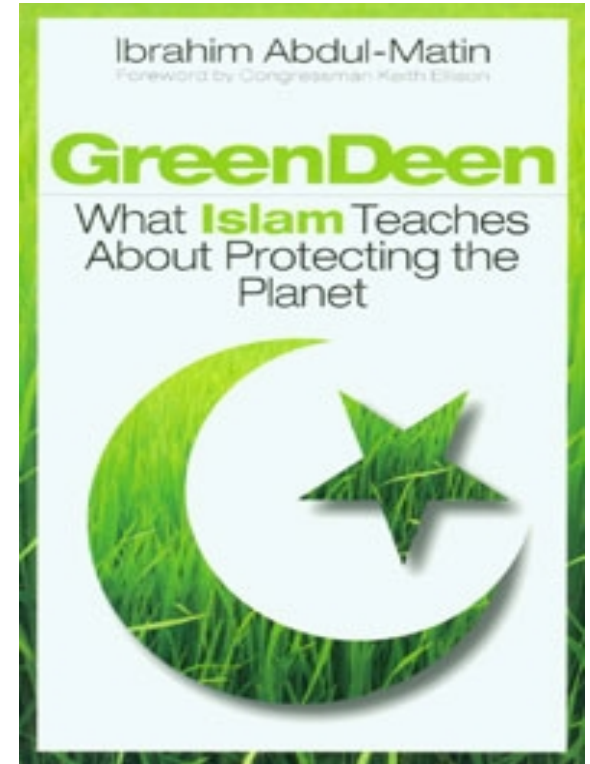
Recomanacions per aprofundir

<https://www.silene.org/centre-de-documentacio/declaracions/the-muslim-declaration-on-nature>

Seyyed Hossein Nasr> <https://www.openhorizons.org/8203-8203the-eco-philosophy-of-seyyed-hossein-nasr.html>

The Islamic Foundation for Ecology and Environmental Sciences> www.ifees.org.uk

Canvis en grans organitzacions conservacionistes i ecologistes envers les religions i l'espiritualitat des de 1997

Reconeixen explícitament que la religió i l'espiritualitat són la principal font d'inspiració i de valors de la humanitat.

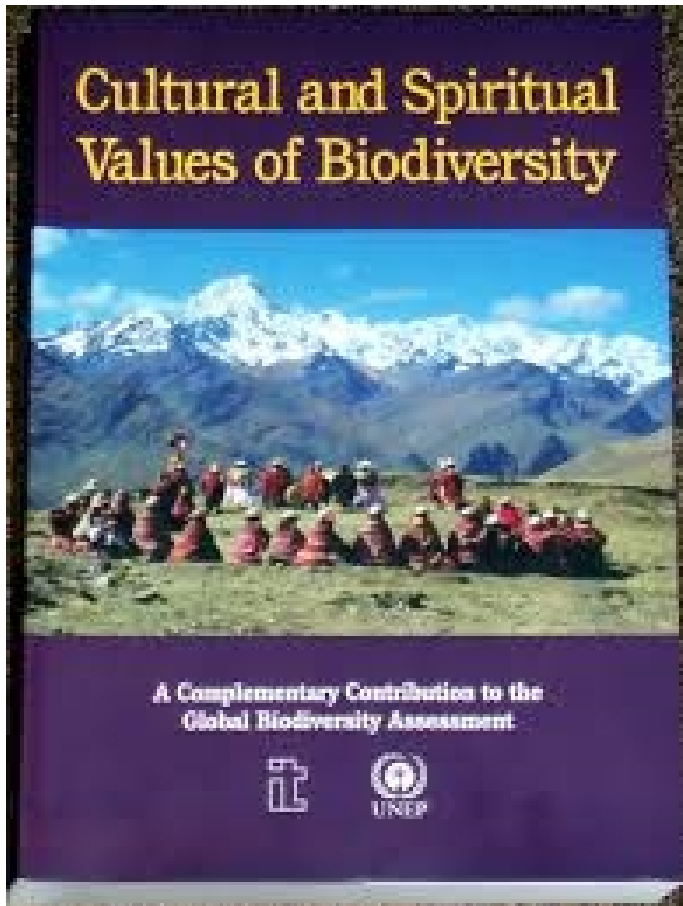
Documenten principis, criteris, codis ètics, morals i religiosos, arreu del món, que sostenen models de conservació efectius i resilients, i reconeixen modalitats tradicionals & comunitàries de conservació i es comprometen a donar-los suport.

Modifiquen definicions, conceptes, categories, convenis, tractats...

Aproven resolucions, promouen iniciatives, aliances, que fomenten la col·laboració amb organitzacions religioses i espirituals.

Mallarach, J-M. & B.Verschuuren. 2019. "Changing Concepts and Values in Natural Heritage Conservation: A View through IUCN and UNESCO Policies">
<https://www.getty.edu/publications/heritagemanagement/part-two/10/>.

Superior efectivitat i resiliència dels models de conservació tradicionals comunitaris, amb fonaments espirituals

PNUMA 1997-99: Recerca i revisió global de les motivacions de la conservació de la biodiversitat palesa que són essencialment valors culturals i espirituals.

Reconeix la importància cabdal d'aquests valors, arreu del món, fins i tot en societats dominades pel materialisme.

Reconeix i revaloritza l'espiritualitat i els coneixements ecològics tradicionals en la conservació de la natura.

Denuncia el pensament tecnocràtic com l'obstacle principal a la conservació.

Resoluciones significativas de la UICN

Res. 038-2008: Recognition and conservation of sacred natural sites in Protected Areas.

Res.099-2008: Recognition of the diversity of concepts and values of nature.

Res. 147-2012: Supporting custodian protocols and customary laws of sacred natural sites.

Res. 009-2012: Encouraging collaboration with faith organisations.

Res. 094-2012: Respecting, recognising and supporting community conserved areas.

Res. 034-2016 Recognising cultural and spiritual significance of nature in protected and conserved areas.

Declaració final del Congrés Mundial de la UICN, Hawai 2016

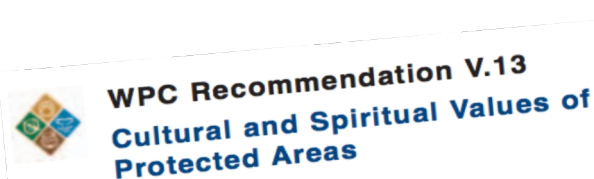
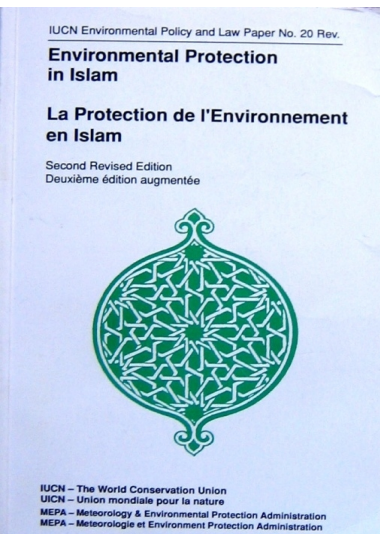

Cultivando una cultura de la conservación

- *Establecer nexos entre la espiritualidad, la religión, la cultura y la conservación*

Las numerosas y diversas culturas y tradiciones religiosas existentes en el mundo son una fuente primordial de nuestros valores éticos, y muestran diversos modos de valorar la naturaleza. Pueden contribuir a inspirar las profundas transformaciones necesarias en los sistemas sociales dominantes y orientar el uso adecuado de la tecnología. La sabiduría de las tradiciones indígenas es de especial importancia a medida que empezamos a reaprender cómo vivir en relación con el mundo natural, en lugar de dominarlo. La Carta Encíclica *Laudato Si'*, la *Declaración Islámica sobre el Cambio Climático Global* y la *Declaración Interconfesional sobre el Cambio Climático a los dirigentes mundiales*, entre muchas otras declaraciones de las religiones del mundo, esclarecen su interconexión con las acciones y los valores ecológicos.

Guies per integrar la religió / espiritualitat en polítiques conservacionistes i ecologistes internacionals i nacionals

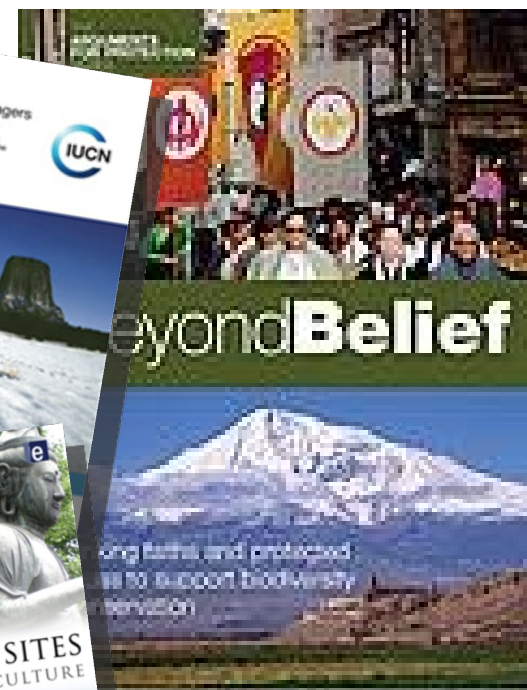
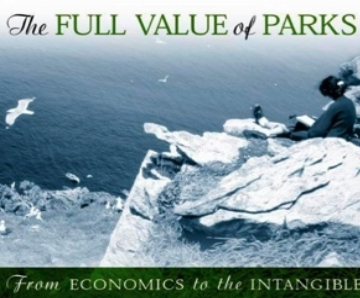
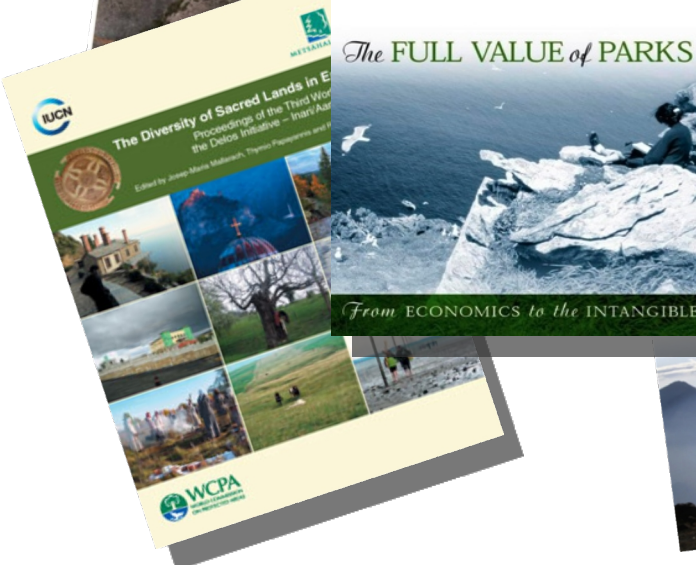
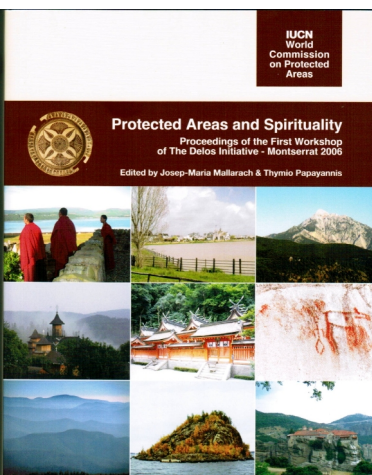

Copyrighted Material
DAVID HARMON and ALAN PUTNEY

Cultural and Spiritual Values of Protected Areas

www.csvpa.org
Specialist Group of IUCN WCPA

Respostes a l'ecologia materialista

Múltiples respostes des de la filosofia i l'espiritualitat d'abast molt diferent:

- Ecologia pregona (A. Naess, 1973, et al.)
- Ecosofia (Panikkar, Naess, 1975)
- Ecologia espiritual (P. Bartomeu I, 1987)
- Ecoteologia (B. Hayden, 1995)
- Ecoespiritualitat (V. Lincoln, 2000)
- Ecofilosofia (H. Skolimowsky, 1992)
- Ecologia interior (M. Schlitz, 2002)
- Ecologia integral (Papa Francesc, 2015, C. Luyckx , 2025)

Com fer possible l'ecologisme espiritual?

Formació

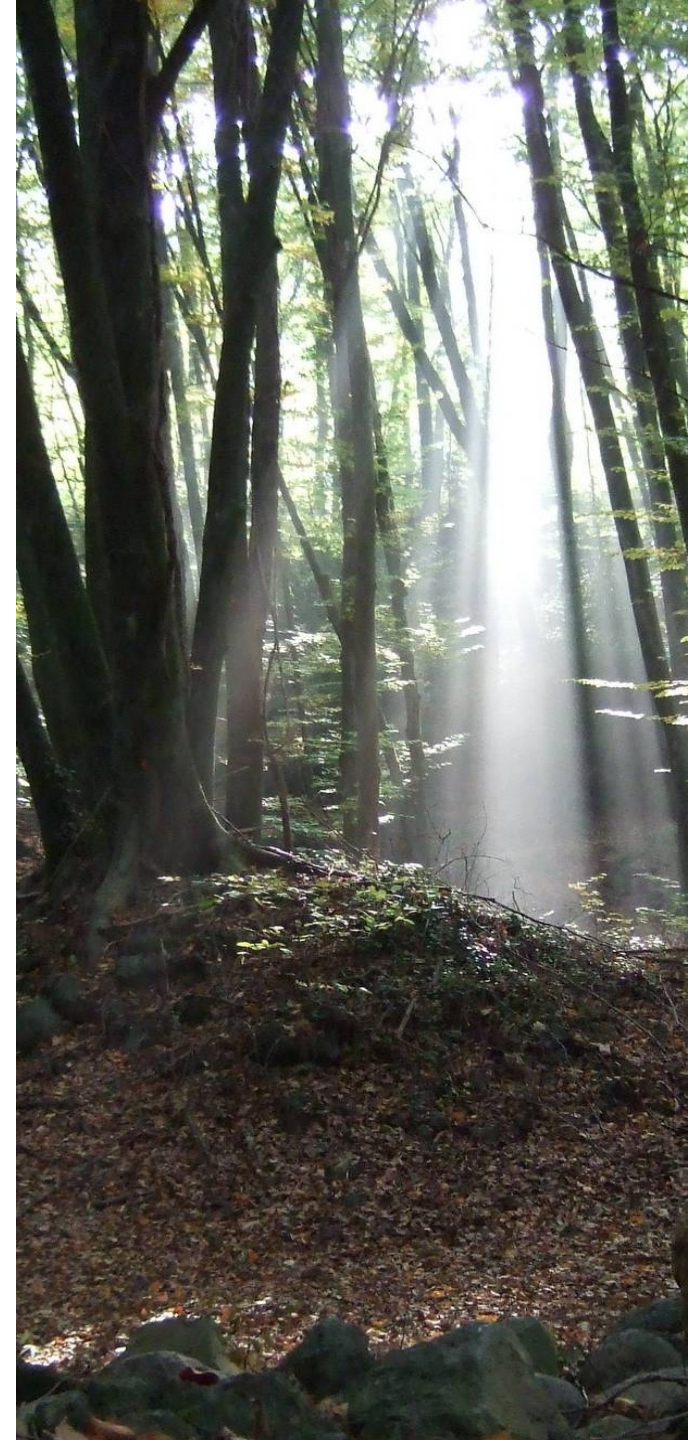
Estudiar recomanacions internacionals d'ONG conservacionistes vers la religió i també les principals aportacions de la pròpia tradició espiritual a l'ecologisme.

Acció

Actuar a partir d'allò que ens uneix a tots els qui creiem que tenim el deure ètic i moral, de conservar la integritat de la Creació / Natura.

Contemplació:

Impulsar aquests canvis espirituals i culturals demana molta creativitat i coratge, rebrem la força / gràcia, si restablim un vincle espiritual amb la natura; pregària, meditació i contemplació de la creació.

Centre de Recursos i Noticiari

Associació Silene

[http://: www.silene.org](http://www.silene.org)